

**ATTITUDES TEACHER CANDIDATES
TOWARDS MULTICULTURAL EDUCATION
(CANAKKALE ONSEKİZ MART UNIVERSITY
EXAMPLE)**

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ÇOK KÜLTÜRLÜ
EĞİTİME YÖNELİK TUTUMLARI
(ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)

Gizem ENGİN¹
Salih Zeki GENÇ²

Abstract

In this research, attitudes of teacher candidates towards multicultural education were analyzed by gender and hometown variables. The study was designed as a descriptive research. Data of this study were collected from 205 teacher candidates who study in Çanakkale Onsekiz Mart University Faculty of Education Primary School Teaching Licence Programme 4th class by using "Scale of Attitudes Towards Multicultural Education" which was developed by Yavuz and Anıl (2010). T-test and Anova statistical tests were applied in addition to descriptive statistic on data. According to results of this research attitudes of primary school teacher candidates towards multicultural education were positive ($X=4.14$), attitudes towards multicultural education in the favor of female teacher candidates and no significant difference was observed in hometown variable.

Keywords: Multiculturalism, multicultural education, primary school teacher candidates

Özet

Bu araştırmada öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumları cinsiyet ve memleket değişkeni açısından incelenmiştir. Araştırma betimsel bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Araştırmada veriler Yavuz ve Anıl (2010) tarafından geliştirilen "Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılarak Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı son sınıfta öğrenim görmekte olan 205 öğretmen adayından toplanmıştır. Veriler üzerinde betimsel istatistiklerin yanı sıra t-testi ve ANOVA istatistik testleri uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, sınıf öğretmeni adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının ($X=4.14$) olumlu olduğu ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumların kadın öğretmen adayları lehine anlamlı farklılaşma gösterdiği, memleket değişkeninin ise bir farklılık yaratmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çok kültürlülük, çok kültürlü eğitim, sınıf öğretmeni adayları.

¹ Ar. Gör. Dr., Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye, gizem.engin@ege.edu.tr

² Doç.Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye, szgenc@yahoo.com

Giriş

Eğitim küreselleşen dünyada çatışmalara çözüm olacak, uzlaşma aracı rolünü üstlenmek durumundadır. Devletlerin kendilerine ait ulusal hedeflerinin olmasının yanında bireyleri dünya vatandaşlığına hazırlayıcı küresel bir eğitim anlayışlarının olması da gerekmektedir. Bireylerin ulusal kimlik, kültürel çeşitlilik ve sosyal bütünleşme ile uzlaşmasında eğitimi en etkili şekilde kullanmak gerekmektedir (Stavenhagen,2008; Engin ve Sarsar,2015). Çok kültürlülük kavramı küreselleşmenin etkisiyle daha güncel bir hal almıştır. American Psychological Association (2002)'ye göre çok kültürlülük kavramı etnik yapı, ırk, dil, cinsel yönelim, cinsiyet, yaş, engelli olma, sosyal sınıf, eğitim, dinsel yönelim gibi kültürel boyutların farkına varılmasıyla ilişkilidir. Çok kültürlü bir ortamda huzur içinde yaşamak ancak eşitlik ilkesine bağlı kalınarak sağlanabilir. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 10. maddesi ile güvence altına alınmaya çalışılmıştır. Anayasaya göre “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir” (T.C. 1982 Anayasası, RG. 9.11.1982/17863). Anayasal eşitlik ilkesine bakıldığında çok kültürlü eğitim içeriğinin aslında bu ilkeyle örtüştüğü görülmektedir.

Çok kültürlü eğitim savunucuları bir ülkedeki eğitim sisteminin o ülkede yaşayan herkese eşit imkânlar vermesi gerektiğini ifade etmektedir (Açıkalın, 2010). Banks (2010), çok kültürlü eğitimin bir fikir ya da içerik, bir eğitim reform hareketi ve bir süreç olduğunu belirtmektedir. Ona göre, çok kültürlü eğitim öğrencileri, cinsiyetleri, sosyal sınıfları, etnik kökenleri, ırkları, kültürel özellikleri ne olursa olsun okullarda herkesin eşit öğrenme hakkına sahip olması fikrinde birleştirmektedir. Çok kültürlülük aynı zamanda okul ve diğer eğitim kurumlarını bu hedef doğrultusunda değiştirme çabası olduğu için bir reform hareketi ve hedefleri hiçbir zaman tam anlamıyla karşılanamayacak bir süreç olarak da görülmektedir. Banks (2010; s. 23) çok kültürlü eğitimin boyutlarını şekil 1.1'deki gibi açıklamıştır.

Şekil 1. Çok kültürlü Eğitimin Boyutları

Bennet (2001, s. 173) ise çok kültürlü eğitimin dayandığı dört temel ilkeyi; a) kültürel çoğulculuk teorisi, b) sosyal adalet idealleri, cinsiyetçiliği ve ırkçılığı da içine alan tüm önyargı ve ayrımcılık şekillerinin sonu, c) öğretme ve öğrenme sürecinde kültür kabulü ve d) tüm çocuklar ve gençler için yüksek akademik erişime önderlik ve eğitimsel eşitlik ve mükemmellik vizyonu olarak sıralamıştır.

Çok kültürlü eğitimin uygulanabilir olması için okulun bir sosyal sistem olarak algılanması gerekliliğine vurgu yapan Banks (2010), öğretmenlerin ve okulda çalışan tüm personelin ayrışan gruplar, demokratik tutum ve değerler, uygulanmakta olan çok kültürlük programından haberdar edilmeleri gerekliliğini belirtmiştir.

Bu bağlamda öğrencilerle çok uzun süre etkileşime geçen öğretmenlerin çok kültürlü eğitim anlayışını benimsemiş, kültüre, ulusal ve evrensel konulara duyarlı, toplumdaki farklılıklara ve ortak noktalara farklı perspektiflerden bakabilecek şekilde yetiştirilmeleri son derece önemlidir (Başbay ve Bektaş, 2009). Villegas (2007) bu görüşü destekleyerek özellikle öğretmen eğitimcilerinin, öğretmen adaylarının inançları, sınıf içindeki davranışları ve sınıftaki öğrencilerin öğrenmeleri arasındaki güçlü ilişki üzerinde daha fazla düşünmeleri gerektiğini ifade etmektedir.

Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı (2008) tarafından belirlenen Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerine bakıldığında Öğrenme-Öğretme Ortamı ve Gelişim Yeterlik Alanının kapsamında; öğrencilerin üstün yeteneklilik, öğrenme güçlüğü, öğrenme stilleri gibi bireysel farklılıkları dikkate alarak duruma uygun öğrenme ortamları hazırlayabilme (yeterlik 3), öğrenme öğretme sürecinde özel gereksinimli ve özel eğitime gereksinim duyan öğrencileri dikkate alan uygulamalar yapabilme (yeterlik 8), Bireysel ve Mesleki Gelişim Toplum ile İlişkiler Yeterlik Alanı kapsamında; eğitim öğretim sürecinde eğitim paydaşları ve toplumun diğer üyeleri ile beraber çalışabilme (yeterlik 3), Bireysel Sorumluluklar ve Sosyalleşme Yeterlik alanı kapsamında; öğrencinin kendisini ve yakın çevresini tanımlarını sağlama (Yeterlik 1; performans göstergesi A2.2. Öğrencilerin kendisinin ve çevresindekilerin sahip olduğu farklı özelliklerin birer zenginlik olduğunu fark etmelerini sağlar), öğrencilerin demokratik davranma ve sorumluluk bilincini kazanmalarını sağlayabilme (Yeterlik 2; performans göstergesi A3.2. Öğrencilerin günlük hayatta karşılaştıkları olayları vatandaşlık görev ve sorumlulukları, çocuk hakları ve insan hakları yönünden değerlendirme ve olaylara ilişkin tutum geliştirmelerini sağlar), öğrencilerin etkili iletişim kurmalarını sağlayabilme (Yeterlik 3; performans göstergesi A3.2. Öğrencilerin empati geliştirmeleri için rehberlikte bulunur) ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Bu yeterlik ve performans göstergelerinden de anlaşılacağı gibi iyi bir öğretmenin farklılıklara duyarlı, demokratik, empati kurabilen ve sağduyu sahibi olması gerekmektedir.

Schoorman ve Bogotch (2010, s.1042) çok kültürlülük eğitiminin okullarda uygulamaya konmasına yönelik hazırlanan felsefi temeli farklılaşan pek çok yaklaşım olduğunu ifade ederek başlıca yaklaşımları şu şekilde tabloşturmıştır.

Tablo1. Çok kültürlü Eğitim Yaklaşımları

Teorisyen	Telafi Çabaları	Çok Etniklilik Çabaları	Kritik Çabalar
Banks (2001)	Katılım Yaklaşımı	Katkı yaklaşımı Dönüştürücü Yaklaşım	Sosyal Eylem
Sleeter and Grant (2003)	Özel ve kültürel farklılıklara duyarlı öğretim	İnsan ilişkileri Tekil grup çalışmaları Çok kültürlü eğitim yaklaşımı	Çok kültürlü ve sosyal yeniden yapılanma yaklaşımı
Nieto (1994) Nieto (2003)	Hoşgörü	Saygı ve Kabul	Güçlendirme, Dayanışma, Eleştiri Sosyal adalet
McLaren (1994)	Muhafazakar Tüzel Çok kültürlülük	Liberal çok kültürlülük, sol liberal çok kültürlülük	Kritik Çok kültürlülük

Tablo 1’de belirtilen yaklaşımların odak noktalarının farklı olduğu görülse de bu yaklaşımların tamamının herkese eğitimde eşit hakların sunulmasını savunduğu bilinmektedir.

Bu tarz yaklaşımlardan kaynak alan ders içeriklerinin oluşturulmasının, gerek seçmeli gerekse zorunlu ders olarak öğretmen yetiştirme programlarında yer almasının olumlu etki yaratacağı düşünülmektedir. Çok kültürlü eğitim programlarının etkililiğine vurgu yapan pek çok çalışmaya yabancı alanyazında rastlamak mümkündür (Edwards & Kuhlman, 2007; Wiggins, Follo, & Eberly, 2007; Bennet, 2001; Gorski, 2009; Sleeter, 2001). Türkiye’de de çok kültürlü eğitime yönelik yapılan çalışma sayısında artış olduğu açıkça görülmektedir (Açıklan, 2010; Başbay, Kağnıcı ve Sarsar, 2013; Başbay ve Kağnıcı, 2011; Cırık, 2008; Çoban, Karaman ve Doğan, 2010; Demir, 2012; Polat, 2012; Tortop, 2014; Yavuz ve Anıl, 2010). Türkiye’nin sosyal, kültürel, ekonomik yapısı ve tarihi düşünüldüğünde çok kültürlü eğitim çalışmalarının önemi tartışmasız ortaya çıkacaktır.

Türkiye farklı kimliğe, kültüre, karakteristik özelliğe, cinsel ve/veya dinsel yönelime sahip insanların bir arada yaşadığı bir ülkedir. Milliyet Gazetesi 27.04.2013 tarihli haberine göre CIA, Türkiye’de nüfusun yüzde 70-75’ini Türk, yüzde 18’ini Kürt ve yüzde 7-12 kadarını “diğer azınlıklar” olarak ifade etmektedir. TÜİK (2002) ’nin verilerine bakıldığında ise Türkiye nüfusunun %12,3’ünün engelli olduğu görülmektedir. 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması’nın verilerine göre nüfus genelinde okuma yazma bilmezlik oranı %12,9 iken, bu oran engellilerde %36,3’tür. Yani 3 kat daha fazladır (ESHİD, 2011). 2013 yılında kadına yönelik kayıtlara geçen 12 bin 946 şiddet olayının olduğu açıklanmaktadır (Milliyet, 2014). Tüm bu istatistik ve verilerin Türkiye’de çok kültürlülük bilincinin yerleştirilmesinin önemini ortaya koyar nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Amaç

Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutum düzeylerinin belirlenmesi ve çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının cinsiyet ve memleket değişkenine göre farklılaşma gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) Sınıf öğretmeni adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumları hangi düzeydedir?
- 2) Sınıf öğretmeni adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 3) Sınıf öğretmeni adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumları memleket değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi amacıyla Yavuz ve Anıl (2010) tarafından hazırlanan çok kültürlü eğitime yönelik tutum ölçeği uygulanmış ve öğretmen adaylarının tutumları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma bu sebeple “tarama modeli”nde betimsel bir çalışma olarak tasarlanmıştır (Karasar, 2000).

Örnekleme

Bu araştırma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Lisans programında öğrenim gören 205 öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Öğretmen adaylarının 147’si kadın, 58’i ise erkektir. Öğretmen adaylarının memleketlerine göre sayıları illerin yer aldığı bölgelere göre belirlenmiştir. Buna göre, öğretmen adaylarının, 41’i Ege, 91’i Marmara, 25’i Karadeniz, 13’ü İç Anadolu, 18 ‘i Doğu Anadolu, 8’i Akdeniz ve 9’u Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan bir ili memleketi olarak ifade etmiştir.

Veri Toplama Aracı

Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği: Araştırmada veriler Yavuz ve Anıl (2010) tarafından geliştirilen “Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği” ile toplanmıştır. Ölçek geliştirme çalışmaları farklı üniversitelerin değişik bölümlerinde öğrenim görmekte olan 214 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için verilerin faktör analizine uygun olduğu Kaiser- Meyer-Olkin (KMO= 0.90) katsayısı ve Barlett Sphericity testi ile tespit edilmiştir. Faktörlerin yapısını belirlemek için ise açılımlı faktör analizi uygulanmış ve tek faktörlü bir yapı gösterdiği tespit edilmiştir. 28 maddeden beşli likert tipinde oluşturulmuş ölçeğin, Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı değeri 0.930 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada elde edilen Cronbach Alpha değeri ise .762’dir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel istatistiklerden frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma hesaplamaları kullanılmıştır. Çok kültürlü eğitime yönelik tutumun cinsiyete göre farklılaşma gösterip göstermediğine t-testi, memlekete göre farklılaşma gösterip göstermediğine ise ANOVA testi ile bakılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırmada toplanan verilerden elde edilen bulgulara araştırma sorularının sırası esas alınarak yer verilmiştir.

Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumların düzeyini belirlemek için betimsel istatistiklerden faydalanılmıştır.

Tablo 2

Öğretmen Adaylarının Çok kültürlü Eğitime Yönelik Tutumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Madde	X	SS
1. Öğretmen adayları, farklı kültürleri analiz edip değerlendirebilecekleri bir eğitim sürecinden geçmelidir.	4.34	.81
2. Öğretmen adaylarının sahip olduğu öğretim yöntem ve teknikleri bilgisi çok kültürlü sınıflara uygun olmalıdır.	4.16	.99
3. Öğretmen adayları farklı bilişsel ve sosyal becerileri olan öğrencilerin gelişimlerini destekleyebilmelidir	4.37	.86
4. Farklı kültürlere yönelik eğitim faaliyetleri toplumsal birliği bozar.	3.67	1.13
5. Öğretmen adaylarının yetiştirilmesinde uygulanan programlar, farklı kültürlere sahip öğrencilere öğretmenlik yapabilme yeterliliği sağlamalıdır.	4.17	.81
6. Farklı kültürel yapıdaki öğrencilerin beklentilerini algılayabilmemiz için eğitim derslerimizin yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.	3.91	.88
7. Anadili Türkçe olmayan çocuklara da öğretmenlik yapabilecek düzeyde olmalıyım.	3.73	1.20
8. Eğitim ortamları düzenlenirken farklı kültürlerin dikkate alınması zaman kaybıdır.	4.00	1.06
9. Etkili bir öğretmen olabilmenin kriterlerinden biri, sınıfta var olan kültürel farklılıkların bilincinde olmaktır.	4.26	.78
10. Fakültede verilebilecek çok kültürlü eğitim dersleri ileride farklı öğrenci topluluklarıyla çalışmamı kolaylaştırır.	4.12	.86
11. Öğretmen olduğumda öğrencilerin standart ve tek tip bir kültüre uygun eğitilmeleri için çalışırım.	3.69	1.27
12. Sınavlarda sorulan soruların içeriği farklı kültürlerden gelen öğrencilere de hitap etmelidir.	3.94	.95
13. Öğretmen adayları farklı kültürlere ait bilim, sanat ve edebiyatla ilgili konularda çalışmalar yapmalıdır.	4.08	.88
14. Farklı kültürleri tanımam, ileride sınıfımda ortak bir kültür oluşturmamda yardımcı olur.	4.19	.86
15. Öğretmen adaylarının çeşitli kültürler konusunda eğitilmiş olmaları, farklılıklara sahip öğrencilere karşı ön yargılarını azaltır.	4.18	.84
16. Etnik farklılıkların ve geleneklerin eğitim sürecinde yer alması uyumsuzluğa neden olur.	3.49	1.20
17. Öğretmenler atandığı yöreye ait kültürel temaları derslerinde kullanabilmelidir.	4.26	.82
18. Öğrencinin sahip olduğu farklılık ne olursa olsun, başarılı olması için uğraşırım.	4.46	.81
19. Eğitim fakültelerinde velilerle etkili iletişimi kolaylaştıran uygulamalara yer verilmelidir.	4.21	.92
20. Azınlık kültürlerden gelen öğrencilerin davranışları ve iletişim stilleri konusunda bilgi sahibi olmak önemlidir.	4.21	.83
21. Öğretmenlik uygulamalarında sınıflarda farklı kültürel yapıya sahip öğrencilerle iletişim kurmaktan rahatsız oluyorum.	4.04	1.19
22. Öğretmen adayları karşılaşabilecekleri hoşgörüsüzlük ve ayrımcılık türünden durumlarla mücadele edebilmelidir.	4.42	.74
23. Kültürel çeşitliliğe uygun etkinlikler, zengin içerik taşırlar.	4.37	.69

24. Çok kültürlü eğitim uygulamaları öğrencilere yaratıcı düşünme ve sorgulama yeteneği kazandırır.	4.33	.79
25. Farklı kültürlere yönelik mevcut eğitim çalışmalarını yeterli buluyorum.	2.70	1.06
26. Kültürel olarak farklılıklara sahip öğrencilere öğretmenlik yapabilmek avantajlı bir durumdur.	4.01	.83
27. Öğrencilerin sınıfa getirdiği kültürlere uygun ortamlar oluşturmak, öğretmenin görevi değildir.	3.70	1.11
28. Öğrenci kendi kültürünü sınıf dışında bırakmayı öğrenmelidir.	3.37	1.19
Toplam puan	116.12	15.48

Tablo 2’de ulaşılan bulgulara göre öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir ($X=116.12$ ve $ya X=4.14$). Öğretmen adaylarının en yüksek ortalamaya sahip oldukları madde “Öğrencinin sahip olduğu farklılık ne olursa olsun, başarılı olması için uğraşırım” ($X=4.46$) iken en düşük maddenin “Farklı kültürlere yönelik mevcut eğitim çalışmalarını yeterli buluyorum” ($X=2.70$) olduğu görülmektedir.

Tablo 3
Öğretmen Adaylarının Çok kültürlü Eğitime Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları

Çok kültürlü Eğitim Tutumları	Cinsiyet	N	X	S	Sd	T	P
	Kadın	147	119.12	12.33	203	4.63	.00
	Erkek	58	108.51	19.65			

Tablo 3’e göre öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının kadın öğretmen adayları lehine anlamlı farklılaşma gösterdiği anlaşılmaktadır ($p=.00$).

Tablo 4
Öğretmen Adaylarının Çok kültürlü Eğitime Yönelik Tutumlarının Memleket Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Çok kültürlü Eğitime Yönelik Tutum	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	1604.926	6	267.488	1.11	.35
	Gruplarıçi	47313.025	198	238.955		
	Toplam					

Tablo 4’e göre öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının memleket değişkenine göre anlamlı farklılaşmadığı anlaşılmaktadır ($p=.35$).

Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında sınıf öğretmeni adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumların kadın öğretmen adayları lehine anlamlı farklılaşma gösterdiği, memleket değişkeninin ise bir farklılık yaratmadığı görülmektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının ($X=4.14$) olumlu ve en yüksek ortalamaya sahip olan maddenin “Öğrencinin sahip olduğu farklılık ne olursa olsun, başarılı olması için uğraşırım” ($X=4.46$) olduğu görülürken en düşük maddenin “Farklı kültürlere yönelik mevcut eğitim çalışmalarını yeterli buluyorum” ($X=2.70$) olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında çalışmaya katılan öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik çalışmalara ihtiyaç duydukları düşünülebilir.

Türkiye’de ve dünya genelinde çok kültürlü eğitime yönelik yapılan çalışmalara rastlanmaktadır. Bu çalışmaların pek çoğunda öğretmenler ve öğretmen adayları için çok kültürlü eğitime yönelik olumlu tutum geliştirmenin önemli olduğu ifade edilmektedir (Açıkalın,2010; Başbay,Kağnıcı ve Sarsar,2013; Başbay ve Kağnıcı,2011; Cırık,2008; Çoban, Karaman ve Doğan,2010; Demir,2012; Polat,2012; Tortop,2014; Yavuz ve Anıl ,2010; Edwards & Kuhlman, 2007; Wiggins, Follo, & Eberly, 2007;Bennet,2001; Gorski,2009; Sleeter, 2001).

Çoban, Karaman ve Doğan (2010) öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarını tespit etmeyi amaçladıkları çalışmalarının sonucunda öğretmen adaylarının bakış açılarının olumlu, “siyasi görüş” boyutunda bu araştırmaya benzer olarak kadın öğretmen adaylarının lehine bir farklılaşma olduğu, “cinsel yönelim” boyutunda ise bu araştırmadan farklı olarak büyük şehirde büyüyen öğretmen adaylarının ilçede yetişen öğretmen adaylarına göre daha toleranslı davrandıkları sonucuna ulaşmıştır. Başbay v.d. (2013)’ün çalışmasında da cinsiyet değişkeni açısından benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Kadın öğretim elemanlarının kültürel farkındalık ve beceri düzeyleri, erkek öğretim elemanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Bu durum Başbay tarafından Gilligan’ın ahlak gelişimine dayandırılarak kadın ve erkeklerin hayata bakış açılarının farklılığından kaynaklanabileceği şeklinde açıklanmıştır.

Açıkalın (2010), bu araştırmada da öğretmen adayları tarafından en düşük puanlanan “Farklı kültürlere yönelik mevcut eğitim çalışmalarını yeterli buluyorum” ifadesine benzer olarak Türkiye’de çok kültürlülük ve küresel eğitim yaklaşımlarının pek az bilindiğini, etnik köken, dil, din ve mezhep gibi kültürel öğelerini içeren nüfus yapısının sağlıklı verilerle ortaya konmadığını ancak Türkiye’de ciddi kültürel farklılaşmaların olduğunu bu sebeple de çok kültürlü eğitim anlayışının üzerinde daha ciddi durulması gerektiğini ifade etmiştir. Cırık (2008) modern toplumlarda çok kültürlülük çalışmalarının önemsendiğini, öğrencilere farklı kültürleri hoş karşılayabilecekleri öğrenme ortamlarının sunulmaya çalışıldığını belirtmiştir. Türkiye’de de çok kültürlü eğitim anlayışının yerleşmesi için öğretmen, eğitim yöneticisi, öğretmen yetiştiren öğretim elemanları ve öğretmen adaylarının bu konuda bilinç düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir.

Başbay ve Kağnıcı (2011) öğretim elemanlarından topladıkları verilerle çok kültürlülük yeterlik algılarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmişlerdir. Çok kültürlülük anlayışının öğretmen adaylarına kazandırılmasına vurgu yaparken geliştirdikleri ölçeğin öğretim elemanı ve alanda görev yapan öğretmenler üzerinde de uygulanabileceğini belirtmişlerdir. Bu alanda yapılan çalışmaların yetersizliğini Demir (2012) de çalışmasında ifade etmiştir. Erciyes Üniversitesi’nde görev yapmakta olan öğretim elemanları ile sürdürdüğü çalışmasında pedagojik metodoloji ve sınıf atmosferindeki etnik ve kültürel çeşitliliği ve çoğulculuğu önem düzeylerine göre çeşitli değişkenler açısından incelemiş, çok kültürlü eğitimi öğretim elemanlarının çok önemsediklerini, cinsiyet değişkeninin farklı alt boyutlarda farklı farklılaşmalara sebep olduğunu, Yabancı Diller Yüksekokulu’nda görev yapan öğretim elemanlarının lehine bir farklılaşma görüldüğünü tespit etmiştir. Polat (2012) de okul yöneticileri ile sürdürdüğü çalışmasında yöneticilerin çok kültürlülük tutumlarının olumlu olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Yavuz ve Anıl (2010) da bu araştırma sonuçlarına benzer olarak öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının olumlu olduğunu belirtmişlerdir. Sözü edilen bulgular bu araştırmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Belirtilen araştırmalarda tutum düzeylerinin yüksek çıkması sevindirici olsa da yapılması gereken çalışmaların varlığı yadsınamaz bir gerçektir.

Gorski (2009) Amerika’daki çok kültürlü öğretmen eğitimine yönelik derslerin programını incelediği çalışmasında derslerin çoğunun öğretmenleri faydacı beceriler kazanmaları ve kişisel farkındalık geliştirmeleri açısından desteklediğinin ancak

öğretmen adaylarını çok kültürlü eğitimin anahtar prensiplerine hazırlamadığını ifade etmiştir. Sleeter (2001) de okul öncesi öğretmenlerle yürütülen 80 çalışmayı incelediği araştırmasında çalışmaların çok azının çok kültürlü eğitim adına güçlü öğretmen yetiştirmeye odaklandığını belirtmiştir.

Türkiye'deki öğretmen yetiştirme programlarına bakıldığında böyle bir derse rastlanamamıştır. Küreselleşen dünyada her türlü farklılaşma ile yüz yüze gelmesi olası olan öğretmenlerin çok kültürlü eğitim anlayışını kazanmalarında bu tarz derslerin etkili olabileceği düşünülmektedir. Çalışmada memleket değişkeninin anlamlı farklılaşma yaratmaması ve öğretmen adaylarının genelinin olumlu tutum sergilemesi sevindiricidir. Ancak gelişim ve değişimin engellenememe gerçeği bu alanda çözümlenmesini zorunlu kılmaktadır.

Kaynakça

- Açıkalın, M. (2010). Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar: Çok kültürlü ve Küresel Eğitim. *İlköğretim Online*, 9(3), 1226-1237.
- American Psychological Association. (2002). Guidelines on Multicultural Education, Training, Research, Practice, and Organizational Change for Psychologists. <http://www.apa.org/pi/multiculturalguidelines/homepage.html>; ET:28.11.2012
- Banks, J.A. (2010). Multicultural Education Characteristics and Goals (Ed. James A. Banks, Cherry A. McGee Banks) Multicultural Education: Issues and Perspectives (Sevent Edition). Erişim: https://www.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=e1ITbOA2jhQC&oi=fnd&pg=PA1&dq=multicultural+education&ots=8yf6SBOZM6&sig=S5ZIS2PNGR6mT8QhRGGjOsiDn2U&redir_esc=y#v=onepage&q=multicultural%20education&f=false
- Başbay, A. & Bektaş, Y. (2009). Çok kültürlülük Bağlamında Öğretim Ortamı ve Öğretmen Yeterlilikleri. *Eğitim ve Bilim*, 34(152), 30-43.
- Başbay, A. ve Kağnıcı, Y. (2011). Çokkültürlü Yeterlik Algıları Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(161), 199-212.
- Başbay, A., Kağnıcı, Y. ve Sarsar, F. (2013). Eğitim Fakültelerinde Görev Yapmakta Olan Öğretim Elemanlarının Çokkültürlü Yeterlik Algılarının İncelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(3), 47-60.
- Bennet, C. (2001). Genres of Research in Multicultural Education. *Review of Educational Research*, 71(2), 171-217.
- Cırık, İ. (2008). Çok Kültürlü Eğitim ve Yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 27-40.
- Çoban, A.E., Karaman, N.G., Doğan, T. (2010). Öğretmen Adaylarının Kültürel Farklılıklara Yönelik Bakış Açılarının Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10 (1), 125-131.
- Demir, S. (2012). Çok Kültürlü Eğitimin Erciyes Üniversitesi Öğretim Elemanları İçin Önem Derecesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(4), 1453-1475.
- Edwards, S., & Kuhlman, W. (2007). Culturally Responsive Teaching: Do We Walk Our Talk. *Multicultural Education*, 14(4), 45-49.
- Engin, G. ve Sarsar, F. (2015). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Küresel Vatandaşlık Düzeylerinin İncelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 12,(1), 150-161.
- ESHİD (2011). Türkiye'de Engellilere Yönelik Ayrımcılık Ve Hak İhlalleri 2011 Yılı İzleme Raporu. Erişim: <http://www.esihaklar.org/wp-content/uploads/2012/06/ESHID-EngelliRaporu2011.pdf>

- Gorski, P.C.(2009). What We're Teaching Teachers: An Analysis Of Multicultural Teacher Education Coursework Syllabi. *Teaching and Teacher Education*, 25, 309-318.
- Karasar, N. (2000). Bilimsel araştırma yöntemi. (10. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- M.E.B. (Milli Eğitim Bakanlığı) (2008). Sınıf Öğretmenliği Alan Yeterlikleri. Erişim: <http://otmg.meb.gov.tr/alansinif.html> Erişim Tarihi: 03.08.2014.
- Milliyet Gazetesi (2013). CIA'ye göre Türkiye'nin ve Kürtlerin Nüfusu. E.A: <http://www.milliyet.com.tr/cia-ye-gore-turkiye-nin-ve-kurtlerin-nufusu/gundem/gundemdetay/27.04.2013/1699386/default.htm> E.T:26.12.2014
- Milliyet Gazetesi(2014) Kadına Yönelik Şiddetin Haritası. E.A: <http://www.milliyet.com.tr/kadina-yonelik-siddetin-haritasi-gundem-1924868/E.T:05.09.2014>.
- Polat,S. (2012). Okul Müdürlerinin Çok Kültürlülüğe İlişkin Tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,42,334-343.
- Schoorman,D. ve Bogotch, I. (2010). Conceptualisations of Multicultural Education Among Teachers: Implications for Practice in Universities and Schools. *Teaching and Teacher Education*, 26,1041-1048.
- Sleeter,C.(2001). Preparing Teachers for Culturally Diverse Schools Research and the Overwhelming Presence of Whiteness. *Journal of Teacher Education*,52(2), 94-106.
- Stavenhagen, R.(2008).Building Intercultural Citizenship through Education: A Human Rights Approach. *European Journal of Education*,43(2),161-179
- T.C. 1982 Anayasası, RG. 9.11.1982/17863. E.A: <http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm> E.T: 06.10.14
- Tortop, H.S.(2014). Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli ve Çok Kültürlü Eğitime İlişkin Tutumları. *Journal of Gifted Education Research*,, 2(2), 16-26.
- Villegas, A.M (2007). Dispositions in Teacher Education a Look at Social Justice. *Journal of Teacher Education*,58(5),370-380.
- Wiggins, R. A., Follo, E. J., & Eberly, M. B. (2007). The Impact of a Field Immersion Program on Pre-Service Teachers' Attitudes toward Teaching In Culturally Diverse Classrooms. *Teaching and Teacher Education*, 23(5), 653-663.
- Yavuz, G. ve Anıl, D. (2010, Kasım). Öğretmen adayları için çok kültürlü eğitime yönelik tutum ölçeği: Güvenirlilik ve geçerlik çalışması. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*'da sunulan bildiri, Antalya, Türkiye